

3. Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.

4. Філософський енциклопедичний словник. НАН України. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ: «Абрис», 2002. 742 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-11>

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Загороднюк С. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Допілка В. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри національного та міжнародного права
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Вказані в Законі завдання засновані на певних принципах. Система права має свої принципи.

Принципи права – це основні засади, на яких базується і з яких виходить все право в цілому або його окремі галузі [1].

Принципи права не можна змішувати ні з завданнями, ні з функціями права, оскільки вони обираються відповідно до завдань, які повинне вирішувати право. Характер завдань, що стоять перед правом, визначає сутність права і його принципи. Специфічність завдань зумовлює особливість принципів.

Принципи права виражені в правових нормах. Принцип формулюється на основі узагальнення основоположної концепції, що визначає функції права.

Принципи права впливають з сукупності юридичних норм, із законодавства в цілому.

Принципи права є результатом узагальнення людьми окремих фактів, рис, ознак, характерних для певного суспільного явища в своїй сукупності, принципи дозволяють зрозуміти керівний початок, головну ідею, що визначає зміст цього явища.

Правові принципи дозволяють визначити політичну і юридичну природу правових норм, є керівними ідеями в правотворчій і правозастосовній діяльності. Дослідження принципів кримінального права має важливе методологічне значення в пізнанні і розвитку кримінального права, в розробці практичних заходів протидії злочинності, у визначенні змісту його функцій.

Під принципами кримінального права слід розуміти початкові керівні ідеї, закріплені в нормах права, якими пройнятий зміст кримінального права в цілому, або знаходять віддзеркалення в окремих його положеннях і інститутах. Вони мають важливе значення для здійснення кримінальної політики держави [2, с. 15].

Принципи підрозділяються на окремі види залежно від того, яке їх значення при характеристиці права, отже, на яку область правових норм вони розповсюджуються.

Розрізняють загально-правові принципи і специфічні принципи кримінального права.

Загально-правові принципи мають важливе значення в пізнанні політичної і юридичної природи правових норм всіх галузей права; в той же час вони лежать в основі розмежування історичних типів права. Такі принципи є виразом ідеологічного змісту права, його політичній спрямованості.

До загальних принципів, властивих праву в цілому, відносяться: демократизм, гуманізм, законність, відповідальність за винне спричинення шкоди [3, с. 43].

Демократизм права визначається тим, що правові норми виражають і закріплюють інтереси народу, правосвідомість громадян. Демократизм дозволяє громадянам брати участь у здійсненні правосуддя, у виправленні правопорушників, в умовно-достроковому звільненні. Принцип демократизму означає рівність громадян перед кримінальним законом. Для всіх громадян, що вчинили кримінальні правопорушення, існує єдина судова система, справи підсудні одному і тому ж суду незалежно від майнового, соціального положення. Рівний для всіх суд застосовує одні і ті ж моральні норми. Соціальне положення людини не може служити обставиною, обтяжливою або пом'якшувальною відповідальність. У кримінально-правових нормах, де вказується спеціальний суб'єкт – службова особа, відповідальність встановлюється тільки відносно таких осіб (ст. 364 КК України), причому в ряді статей передбачається строгіше покарання відносно таких осіб [4].

Формальна рівність всіх перед Законом закріплюється в санкціях кримінально-правових норм, навіть якщо вони носять альтернативний характер.

Одним з основних принципів є принцип законності. Цей принцип отримує конкретизацію в принципі кримінальної відповідальності тільки у разі вчинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого кримінальним законом (ч. 3 ст. 3 КК України) [4].

Цей принцип означає, що підставою кримінальної відповідальності є наявність в діях особи складу кримінального правопорушення. Ніхто не може притягатись до кримінальної відповідальності, якщо в кримінальному законі відсутня норма, що забороняє вчинення діяння під страхіттям покарання.

Відмова від об'єктивного ставлення, тобто від відповідальності за спричинення суспільно-небезпечних наслідків за відсутності вини означає, що Кримінальний закон виключає покарання ради відплати, кари.

Покарання може накладатися на особу у тому випадку, коли вона усвідомлювала суспільно небезпечний наслідок. До яких би тяжких наслідків не привели дії особи, якщо вона вчинила їх без вини, покарання не може її виправити. Покарання в цьому випадку не може мати попереджувального значення, оскільки людина не в змозі запобігти вчиненню неусвідомленого вчинку.

Принцип невідворотності відповідальності та покарання є важливою умовою попередження злочинів. Загроза покарання неминуче реалізується в тому випадку, якщо буде вчинено кримінальне правопорушення, є кращим засобом утримання від його вчинення. Принцип виступає як засіб регулятивного порядку для вироблення конкретної, справедливої і доцільної міри покарання, відповідної цілям і завданням боротьби зі злочинністю. Цей принцип має важливе значення для забезпечення попереджувальної функції покарання.

Принцип гуманізму в кримінальному праві конкретизується в принципі економії репресії. Покарання розглядається як крайній захід, коли інші засоби неможливо застосувати.

Втіленням принципу гуманізму є система покарань (ст. 52 КК України), перелік покарань від найбільш м'якого (штрафу) до суворіших заходів – позбавлення волі на певний строк, довічному позбавленню волі орієнтують суди на необхідність при застосуванні покарання виходити з продумування обмеження м'якшим покаранням, а потім переходити до суворішого [4].

Особливо яскраво принцип гуманізму виявляється відносно неповнолітніх. Статті 98–102 КК України регулюють межі відповідальності неповнолітніх, передбачають значне пом'якшення відповідальності в порівнянні з дорослими злочинцями [4].

Загально-правові принципи законності, демократизму, гуманізму тісно пов'язані з найважливішими принципами кримінального права, які характеризують цю галузь в цілому: невідворотністю кримінальної відповідальності, індивідуалізацією покарання, відповідністю покарання

тяжкості злочину і економії репресії. Загально правові і спеціальні – кримінально-правові принципи знаходяться в діалектичній взаємодії [5, с. 12].

Ці принципи реалізуються у відповідальність за наявності вини, особистій відповідальності тільки винного, в доцільності покарання, караності суспільно небезпечного діяння.

Принципи кримінального права – це основоположні засади, які відображають те особливе, що базується на загальному і, разом з тим, характеризує специфіку кримінального права.

Специфічні принципи кримінального права є методологічною основою в пізнанні і розвитку кримінального права, в розробці практичних заходів протидії злочинності. Система принципів має важливе значення у з'ясуванні характеру зв'язку між основними поняттями кримінального права – кримінальним правопорушенням (кримінальним проступком і злочином) і покаранням, цілей покарання, розмежування кримінального права і інших галузей права.

Принципи кримінального права виконують два призначення:

- є основоположними засадами;

- є засобами регулятивного характеру, за допомогою яких здійснюються завдання попередження злочинності, досягаються цілі покарання.

Відображаючи об'єктивні факти, принципи знаходять втілення в правових нормах. Будучи змістом кримінально-правових норм, принципи реалізуються в певних напрямках їх застосування, у функціях.

Функція – це роль, яку виконує певний соціальний інститут по відношенню до цілого. Функція є зовнішнім проявом принципів права, це діяльність щодо їх реалізації. Така діяльність регулюється нормами права. Функцією є те, що сприяє збереженню і зміцненню системи права, зокрема кримінального права.

Отже, певні принципи втілюються в правових нормах, функції визначають певні напрями реалізації закріплених в нормах принципів.

У співвідношенні принципів і функцій кримінального права особливе місце належить кримінально-правовим нормам, які втілюють окремі засади – принципи і є засобом здійснення функцій.

Література:

1. Кримінальне право (Загальна частина): навчальний посібник / С.А. Шалгунова, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, О.І. Соболев, С.М. Школа, С.А. Риб'янець, Ю.В. Волошина, А.О. Марієнко, В.А. Якушкін; за заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової. Херсон: Айлант, 2019. 296 с. URL:<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3881/1/02>

2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2010. 456 с.

3. Кондратьєв Р. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин // *Право України*. 2012. № 2. С. 43.

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.02.2025)

5. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Є. С. Назимко, С. В. Лосич, Ю. О. Данилевська та ін. / за заг. ред. проф. В. М. Бесчастного та О.М. Джужи. Київ: ВД «Дакор», 2018. 386 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-12>

ВИКЛИКИ У ПИТАННІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН КОНЦЕСІЇ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Зайцев Є. О.

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Не встиг вітчизняний законодавець забезпечити гармонізацію законодавства України з законодавством Європейського Союзу як українську державність спіткали виклики воєнного часу. Тому наразі важливого значення набуває вирішення проблеми господарсько-правового регулювання відносин концесії в умовах як європейської інтеграції, так і повоєнного відновлення України. Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Розвиток державно-приватного партнерства та концесії як його форми, з врахуванням провідного досвіду європейський держав сприяє економічній інтеграції України до Європейського Союзу.

Основними стратегічними документами для досягнення цих цілей є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони та Порядок денний асоціації Україна – ЄС. Угода про асоціацію визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-